

О.В. Топоркова, канд. екон. наук, проф. (ХДУХТ, Харків)
І.В. Янчева, доц. (ХДУХТ, Харків)

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Успіх бізнесу значною мірою залежить від ступеня його захищеності. Проблеми економічної безпеки підприємства (ЕБП) доводиться вирішувати не тільки в кризові періоди, але і при роботі у стабільному економічному середовищі. Керівники змушені практично щодня приймати ряд рішень і шукати відповіді на десятки питань, що стосуються сфери економічної безпеки бізнесу.

Визначають кілька основних груп засобів і методів забезпечення економічної безпеки: (організаційно-правові; інженерно-технічні; інформаційно-технологічні; морально-психологічні; спеціальні).

До найважливіших завдань забезпечення ЕБП відносяться:

- оцінка внутрішніх і зовнішніх загроз безпеки підприємства, бізнесу, проєктів, контрактів;
- проведення ділового маркетингу (конкурентна розвідка);
- підготовка інформаційно-аналітичних матеріалів про ринки, проєкти, контракти, партнерів;
- перевірка ділової репутації та платоспроможності контрагентів і партнерів та запобігання загрозам і протиправних дій з боку несумлінних конкурентів;
- перевірка благонадійності персоналу та захист конфіденційної інформації;
- проведення ділових переговорів з дебіторами, мінімізація дебіторської заборгованості;
- забезпечення фізичного захисту об'єктів і топ-менеджменту;
- взаємодія з правоохоронними та наглядовими органами та ін.

Наявність численних факторів, що несуть в собі загрози економічній безпеці підприємства, робить актуальним питання про створення системи моніторингу з метою завчасного попередження небезпеки і прийняття, необхідних заходів захисту і протидії.

Для вирішення даних проблем розробляється методичний інструментарій, що дозволяє виявляти загрози та ризики, що виникають в діяльності підприємства, а також оцінювати рівень ЕБП. Моніторинг даного рівня дозволяє завчасно готуватися до появи ризиків і загроз, здатних негативно впливати на діяльність підприємства.

Особливу увагу при оцінці рівня ЕБП приділяється такої функціональної складової, як фінансова. Фінансовий аналіз має достатнє методичне забезпечення і дозволяє отримати об'єктивні

кількісні оцінки на основі бухгалтерської звітності. Виникає необхідність створення таких умов функціонування фінансової системи, при яких: існує гранично мала можливість переорієнтації фінансових потоків в незакріплені законодавчо нормативні акти та до мінімуму знизити можливість явного зловживання фінансовими засобами.

Аналітики виділяють чотири рівні економічної безпеки: високий, середній, низький та кризовий та декілька методик оцінки рівня фінансового стану підприємства: двофакторна модель Е. Альтмана (простота розрахунків, але занадто дефіцитна кількість показників, що обмежує її застосування); чотирифакторна модель Р. Таффлера (має відмінний набір факторів, при яких імовірність банкрутства низька, а фінансовий стан підприємства стійкий – «ідеалізація ФС»); модель Л.В. Спрінгейта (дає досить точний прогноз, але орієнтована на економіку зарубіжних країн); модель Р.С. Сайфуліна і Г.Г. Кадикова (досить точна, використовує при побудові рейтингове число. Вагові коефіцієнти дуже чуйно реагують на зміни розрахункових коефіцієнтів, через що результати в динаміці можуть різко змінюватись, не рекомендується використовувати в умовах кризи); модель В.В. Ковальова та О.М. Волкова (недолік полягає в тому, що існує різкий перехід від однієї оцінки фінансової спроможності до іншої, оскільки встановлені порогові значення коефіцієнтів, які занадто завищені); модель В.А. Пареной (має сучасний підхід, розширена градація рівнів економічної безпеки, що підвищує її значущість в практичному застосуванні, але недостовірні результати).

Зростає необхідність створення більш якісних моделей оцінки рівня ЕБП. Індикатори ЕБП досить різнопланові й відображають безпеку по кожному з напрямів, а саме фінансову, інвестиційну, виробничу, кадрову, техніко-технологічну, ринкову.

Аналіз рівня ЕБП передбачає виявлення загроз, що виникають у зовнішньому і внутрішньому середовищі підприємства і вивчення можливості їх нейтралізації за рахунок використання своїх сильних сторін і мінімізації впливу слабких сторін. Інструментом такого аналізу є SWOT-аналіз, методи діагностики банкрутства, розрахунок комплексного показника рівня ЕБП. На основі проведеного аналізу, можливо, сформулювати комплекс заходів, які дозволять виявити напрямки мінімізації можливих загроз і ризиків у діяльності підприємства. Основну увагу слід зосередити на мінімізації внутрішніх ризиків, що породжуються слабкими сторонами в діяльності підприємства. Аналіз загроз і можливостей, сильних і слабких сторін підприємства визначає шляхи подальшого розвитку підприємства та вибір напрямку інвестицій.